thickness existed. This wall could be the remains of the Mary Magdalene or Šlapieji (Wet) city gate, which was later disturbed in laying underground utility networks.

Linas Girlevičius

Tyrinėjimai Vilniaus gatvėje 41

2009 m. rugsėjo–spalio mėnesiais APC „Antiqua“ atliko archeologinius tyrinėjimus ir archeologinius žvalgymus Vilniaus senamiestyje, sklype Vilniaus gatvėje 41. Šiame sklype esančio pastatų komplekso ŠV dalyje XIX a. pabaigoje – XX a. statytame pastate pagal projektą numatoma įrengti rūsį. Planuota ištirti visą numatomo pastatyti rūsio vietos plotą. Tačiau, pakoregavus statybinių darbų eigą, išsamūs archeologiniai tyrinėjimai atlikti tik juostinių pamatų kapitalinės sienos (rūsio Š sienos) statybos vietoje, apie 50 m^2 plote. Archeologiniai žvalgymai atlikti griaunamo šioje vietoje stovėjusio kiemo korpuso vietoje, apie 340 m^2 plote.

Tikslių duomenų apie tai, koks sklype Vilniaus gatvėje 41 buvo užstatymo pobūdis, kam priklausė čia XIV–XVI a. stovėję pastatai, nėra. XVI a. pabaigoje dabartinių rūmų vietoje stovėjo 3 vienaukščiai namai. Manoma, kad čia, greta Vilniaus (Vilijos) gatvės, stovėjo miestiečių namai. Vilniaus senamiesčio kontekste neįprasta, kad namai stovėtų taip arti vienas šalia kito. XVII a. pradžioje prie Vilniaus gatvės ir ties Vilniaus ir Klaipėdos gatvės sankryža stovėję namai sujungti į vieną. Išliko šių pastatų rūsiai. Sujungus pastatus, pastatyti dabar paminklo statusą turintys Radvilų mažieji rūmai (unikalus objekto kodas Kultūros vertybių registre – 644). Rūmai buvo ilgesni, nei išlikę iki šiol, tai pavaizduota vadinamajame Fiurstenhofo Vilniaus miesto plane (apie 1737–1740). Namo ŠV dalis prie Klaipėdos gatvės neišlikusi. Iki šiol išlikusios rūmų dalies kiemo fasade buvo dviaukštė 9 arkų arkada. XVIII a. viduryje rūmai degė. Po gaisro arkada užmūryta, permūrytas kiemo fasadas. XVIII a. pabaigoje – XIX a. rūmuose buvo teatras, vėliau – butai. Apie sklypo užstatymo istorinę raidą galima spręsti iš istorinių planų. XIX a. vidurio – XX a. I pusės planuose matoma, kad kiemo užstatymo tankis didėjo, kiemo ŠV dalis iš rekreacinės (sodo su pavėsinėmis) virto ūkine zona. Po II Pasaulinio karo ilgą laiką kiemo V dalyje esantys kiemo korpusai stovėjo apleisti, tarybiniu laikotarpiu dalis statinių perstatyti į garažus.

Archeologiniai tyrinėjimai sklype Vilniaus gatvės 41, rūmų rūsio patalpose ir vidiniame kieme atlikti 1980 (žr. *LIIR*, f. 1, b. 835), 1989 ir 1991 (žr. *LIIR*, f. 1, b. 1735) m. Fiksuotas iki 3,2 m storio kultūrinis sluoksnis, ankstyviausi radiniai datuoti XIV a., ankstyviausias kultūrinio sluoksnio horizontas – XV a. Archeologiniai tyrinėjimai 700 m^2 plote atlikti į V nuo numatytos tyrinėti vietos esančiame sklype Klaipėdos gatvėje 7 (žr. *ATL 1988 ir 1989 metais*, V., 1990, p. 125–127). Tyrinėjimai atlikti čia stovėjusių didikų Oskierkų rūmų vietoje. Ankstyviausi tyrinėtame plote aptikti mūrai datuoti XV a. Ankstyviausiame kultūrinio sluoksnio horizonte aptikta XV–XVI a. datuojamų archeologinių radinių (žr. *LIIR*, f. 1, b. 1652).

2009 m. sklypo Vilniaus gatvėje 41 ŠV dalyje tyrinėtame ***plote 1*** atkasti anksčiau stovėjusio pastato dalies pamatai – PR kampas (1 pav.). Greta aptiktas su buvusiu pastatu susijęs akmenų grindinys. Pamatai datuoti XVII a. I puse, jie sietini su vadinamajame Fiurstenho-

fo Vilniaus miesto plane pavaizduota neišlikusia Radvilų mažųjų rūmų dalimi. Tyrinėjimų metu aptiktieji pamatai neabejotinai susiję su greta esančiame sklype (Klaipėdos gatvėje 7) stovėjusiais didikų Oskierkų rūmais. Vėliau šios buvusios Radvilų mažųjų rūmų dalys atsidūrė skirtingose valdose (posesijose).

Plote 1 kultūrinio sluoksnio storis siekia iki 2,7 m. Apatinis kultūrinio sluoksnio horizontas datuojamas XIV a. pabaiga – XV a. pradžia. Aukščiau tirtuose kultūrinio sluoksnio horizontuose aptikta XV–XX a. datuojamų archeologinių radinių. Ploto 1 ŠV dalyje ir tranšėjos prie sklypą Vilniaus gatvėje 41 iš V ribojusios tvoros pamatų Š atkarpoje tirti perdegusio molio su koklių fragmentais sluoksniai. Krosnių sąvartos čia veikiausiai suformuotos rūmų statybos parengiamųjų darbų metu (XVI a. pabaigoje ar XVII a. pradžioje), kai buvo valomos Radvilų rūmų vietoje stovėjusių gotikinių pastatų patalpos. Virš rūmų ŠV dalies pamatų liekanų ir greta buvusio akmenų grindinio susiformavo nestoras (apie 50 cm storio) kultūrinio sluoksnio horizontas, tačiau jis apardytas XX a. vykusios ūkinės veiklos metu. Tyrinėjimų metu aptiktos mūrinės konstrukcijos išsaugotos, dalį jų numatoma eksponuoti. Ateityje sklype Vilniaus gatvėje 41 atliekant bet kokius žemės kasimo darbus, archeologų dalyvavimas būtinas.

1 pav. Ploto 1 V dalis, dalinai atkastas arkinis pamatas ir iki įžemio ištirta ploto dalis. L. Girlevičiaus nuotr.

Fig. 1. The W part of area 1, the partially unearthed arched foundation, and part of the area excavated down to sterile soil.

The excavations at Vilniaus Street 41

In conducting the reconstruction of the building complex at Vilniaus Street 41 in 2009, the NW part of this plot was investigated. On this plot stands the Renaissance Radvila palace, which was reconstructed in the first half of 17th century after joining together the masonry buildings that had previously stood at this site. The NW part of the palace did not survive. It was remains of precisely this part of the palace that were discovered during the excavation. The building foundations (Fig. 1) and nearby unearthed fragmented paving date to the first half of 17th century. The earliest cultural layer horizon at the excavation site dates to the late 14th–15th century. Many stove tile fragments were also discovered at the plot; demolished ovens were used as fill at the site in the late 16th – early 17th century. This was connected with the construction of the palace and the cleaning out of the buildings that had stood there prior to it.